

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет медико-фармацевтичних технологій
Кафедра клінічної фармакології та клінічної фармації

КЛІНІЧНА ФАРМАЦІЯ В КЛІНІЦІ ПСИХІЧНИХ ХВОРОБ

(назва освітньої компоненти)

**РОБОЧА ПРОГРАМА
освітньої компоненти**

підготовки	другого (магістерського) рівня освіти (назва рівня вищої освіти)
галузі знань	22 Охорона здоров'я (шифр і назва галузі знань)
спеціальності	226 Фармація, промислова фармація (код і найменування спеціальності)
освітньої програми	Клінічна фармація (найменування освітньої програми)
спеціалізації (й)	— (найменування спеціалізації, за наявності)

Робоча програма освітньої компоненти «Клінічна фармація в клініці психічних хвороб» спеціальності «226 Фармація, промислова фармація» освітньої програми «Клінічна фармація» спеціалізації (й) _____ здобувачів вищої освіти денної форми 4.10 р.н. та заочної форми 5.6 р.н.

Розробники: КІРЕЄВ Ігор, завідувач кафедри клінічної фармакології та клінічної фармації, доктор медичних наук, професор.
АНДРЕЄВА Олена, доцент ЗВО кафедри клінічної фармакології та клінічної фармації НФаУ, канд. фарм. наук, доцент
ПРОПСНОВА Вікторія, доцент ЗВО кафедри клінічної фармакології та клінічної фармації НФаУ, канд. фарм. наук, доцент

(вказати ПРІЗВИЩЕ, ім'я авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Робоча програма розглянута та затверджена на засіданні кафедри клінічної фармакології та клінічної фармації НФаУ.
Протокол від «28» серпня 2023 року № 1

В.о. зав. кафедри

_____ (підпис)

проф. Ігор КІРЕЄВ

(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Робоча програма схвалена на засіданні профільної методичної комісії з біомедичних дисциплін НФаУ.

Протокол від «01» вересня 2023 року № 1

Голова комісії

_____ (підпис)

проф. Надія КОНОНЕНКО

(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

1. Опис освітньої компоненти

Мова навчання: українська.

Статус освітньої компоненти: вибіркова.

Передумови вивчення освітньої компоненти: Психіатрія – це галузь медицини, яка вивчає походження психічних розладів, їх клінічні прояви, здійснює лікування та профілактику цих захворювань. У виникненні розладів психіки важливу роль грають чинники емоційного стресу, порушення міжособових стосунків і соціально-психологічного клімату. Психіатрія тісно пов'язана з іншими медичними спеціальностями. Наприклад, у хворих з соматичними захворюваннями достатньо часто спостерігаються психічні розлади. І нерідко вони мають патогенетичний зв'язок з наявною патологією. В той же час зустрічається різних типів психічних захворювань вельми різна. Так, поширеність найбільш важких розладів (психозів) оцінюється приблизно однаково в різних країнах (1,5–3% від загальної чисельності населення), частоти граничних порушень від 4 до 20%.

Існує тенденція до розширення номенклатури типів психічних розладів, в чому вбачається велика роль так званих «факторів цивілізації» – стресів, великого інформаційного навантаження, негативних впливів навколишнього середовища і т.ін. В зв'язку з цим проблеми психічних захворювань – особливо так званих граничних станів – стали на сьогодні медико-соціальними.

Лікування психічних порушень здійснюється за допомогою психотропних засобів і немедикаментозної терапії (велике місце займає психотерапія). В той же час терапія граничних станів і неврозів передбачає використання широкого спектру фармакологічних засобів і специфічних підходів до корекції способу життя. Сучасна психіатрія має в своєму розпорядженні великий арсенал лікарських препаратів різної дії – антипсихотиків, антидепресантів, антиепілептичних засобів, транквілізаторів тощо. В той же час само використання багатьох психотропних медикаментів може викликати розвиток залежної від їх прийому патології, яку необхідно відповідним чином попереджати, своєчасно діагностувати і лікувати. Тому вивчення освітньої компоненти «Клінічна фармація в клініці психічних хвороб» є актуальним для здобувачів вищої освіти, які спеціалізуються в клінічній фармації, і диктується потребами сучасності.

«Клінічна фармація в клініці психічних хвороб», як освітня компонента базується на вивченні здобувачами вищої освіти дисциплін «Патологічна фізіологія», «Біоетика та біобезпека», «Загальна фармакокінетика», «Клінічна фармакологія», «Клінічне вивчення лікарських засобів», та інтегрується з освітніми компонентами хіміко-технологічного циклу.

Предметом вивчення освітньої компоненти «Клінічна фармація в клініці психічних хвороб» є сучасні підходи до лікування основних психіатричних захворювань на основі Клінічних настанов та Протоколів фармацевта, а також підходи до фармацевтичної опіки при відпуску рецептурних та безрецептурних лікарських засобів хворому психіатричного профілю.

Інформаційний обсяг освітньої компоненти. На вивчення освітньої компоненти відводиться 90 годин 3 кредитів ЄКТС.

2. Мета та завдання освітньої компоненти

Метою викладання освітньої компоненти «Клінічна фармація в клініці психічних хвороб» є підготовка магістрів клінічних фармацевтів, які володіють достатнім обсягом теоретичних знань та практичних навичок для проведення разом з лікарем роботи по забезпеченню раціональної лікарської терапії у конкретного хворого психіатричного профілю, а також для здійснення фармацевтичної опіки пацієнтів в аптеці, поліклініці чи в спеціалізованому стаціонарі.

Основними **завданнями** освітньої компоненти «Клінічна фармація в клініці психічних хвороб» є:

- засвоєння теоретичних основ сучасної психіатрії;
- формування системи знань з методів діагностики психічних захворювань;

- засвоєння загальної методології та принципів вибору разом з лікарем лікарських препаратів для ефективної та безпечної лікарської терапії психіатричних захворювань на основі Клінічних настанов та Протоколів провізора (фармацевта), враховуючи функціональний стан хворого;
- вивчення факторів ризику розвитку та клінічних проявів побічної дії ЛП та їх комбінацій, засвоєння основних підходів до зниження побічної дії ЛП при призначенні їх конкретним хворим психіатричного профілю з урахуванням Державного формуляру лікарських засобів;
- засвоєння принципів оцінки ефективності та безпеки застосування конкретних фармакологічних груп та лікарських препаратів при лікуванні хворого психіатричного профілю;
- засвоєння основних принципів надання домедичної допомоги або симптоматичної лікарської терапії захворювань і патологічних станів в психіатрії;
- засвоєння принципів медичної деонтології, етичних норм поведінки провізора в аптеці, взаємовідносини провізора та лікаря, провізора та відвідувача аптеки;
- придбання необхідних теоретичних знань та навичок для здійснення фармацевтичної опіки пацієнтів психіатричного профілю при лікуванні безрецептурними та рецептурними ЛП.

3. Компетентності та заплановані результати навчання

Освітня компонента «Клінічна фармація в клініці психічних хвороб» забезпечує набуття здобувачами освіти **компетентностей**:

• Інтегральної

Здатність розв'язувати типові та складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній фармацевтичній діяльності із застосуванням положень, теорій та методів фундаментальних, хімічних, технологічних, біомедичних та соціально-економічних наук; інтегрувати знання та вирішувати складні питання, формулювати судження за недостатньої або обмеженої інформації; ясно і недвозначно доносити свої висновки та знання, розумно їх обґрунтовуючи, до фахової та не фахової аудиторії.

• загальні

ЗК 1. Здатність діяти соціально відповідально та громадянсько свідомо

ЗК 5. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість

ЗК 10. Здатність до вибору стратегії спілкування, здатність працювати в команді та з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності

ЗК 12. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні

• фахові

ФК 1. Здатність проводити санітарно-просвітницьку роботу серед населення з метою профілактики поширених захворювань, попередження небезпечних інфекційних та паразитарних захворювань, а також з метою сприяння своєчасному виявленню та підтриманню прихильності до лікування цих захворювань згідно з їхніми медико-біологічними характеристиками та мікробіологічними особливостями

ФК 2. Здатність здійснювати консультування щодо рецептурних та безрецептурних лікарських засобів й інших товарів аптечного асортименту; фармацевтичну опіку під час вибору та реалізації безрецептурного лікарського засобу шляхом оцінки співвідношення ризик/користь, сумісності, показань та протипоказань керуючись даними про стан здоров'я конкретного хворого із врахуванням біофармацевтичних, фармакокінетичних, фармакодинамічних та фізико-хімічних особливостей лікарського засобу та інших товарів аптечного асортименту

ФК 3. Здатність здійснювати домедичну допомогу хворим та постраждалим у екстремальних ситуаціях та при невідкладних станах

ФК 4. Здатність забезпечувати раціональне застосування рецептурних та безрецептурних лікарських засобів згідно з фізико-хімічними, фармакологічними характеристиками, біохімічними

ми, патофізіологічними особливостями конкретного захворювання та фармакотерапевтичними схемами його лікування

ФК 5. Здатність здійснювати моніторинг ефективності та безпеки застосування населенням лікарських засобів згідно даних щодо їх клініко-фармацевтичних характеристик, а також з урахуванням суб'єктивних ознак та об'єктивних клінічних, лабораторних та інструментальних критеріїв обстеження хворого

ФК 15. Здатність визначити вартість фармакотерапії з урахуванням індивідуальних особливостей хворого та перебігу захворювання, опрацьовувати дані та на їх ґрунті розробляти локальні формуляри лікарських засобів закладу охорони здоров'я

ФК 18. Здатність забезпечувати та здійснювати проведення клінічного дослідження нових лікарських засобів та дослідження біоеквівалентності, організувати та здійснювати контроль якості проведення клінічного дослідження у відповідності з вимогами Належної клінічної практики

- Інтегративні кінцеві *програмні результати навчання* (ПРН), формуванню яких сприяє освітня компонента:

- ПРН 1. Проводити професійну діяльність у соціальній взаємодії оснований на гуманістичних і етичних засадах; ідентифікувати майбутню професійну діяльність як соціально значущу для здоров'я людини

- ПРН 2. Застосовувати знання з загальних та фахових дисциплін у професійній діяльності

- ПРН 5. Позиціонувати свою професійну діяльність та особистісні якості на фармацевтичному ринку праці; формулювати цілі власної діяльності з урахування суспільних і виробничих інтересів

- ПРН 6. Аргументувати інформацію для прийняття рішень, нести відповідальність за них у стандартних і нестандартних професійних ситуаціях; дотримуватися принципів деонтології та етики у професійній діяльності

- ПРН 12. Аналізувати інформацію, отриману в результаті наукових досліджень, узагальнювати, систематизувати й використовувати її у професійній діяльності

- ПРН 13. Проводити санітарно-просвітницьку роботу у фаховій діяльності при виникненні спалахів інфекційних, вірусних та паразитарних захворювань

- ПРН 14. Визначати переваги та недоліки лікарських засобів різних фармакологічних груп з урахуванням їхніх хімічних, фізико-хімічних, біофармацевтичних, фармакокінетичних та фармакодинамічних особливостей. Рекомендувати споживачам безрецептурні лікарські засоби та інші товари аптечного асортименту з наданням консультативної допомоги та фармацевтичної опіки

- ПРН 15. Надавати домедичну допомогу хворим при невідкладних станах та постраждалим у екстремальних ситуаціях

- ПРН 16. Визначати вплив факторів, що впливають на процеси всмоктування, розподілу, депонування, метаболізму та виведення лікарського засобу і обумовлені станом, особливостями організму людини та фізико-хімічними властивостями лікарських засобів

- ПРН 17. Використовувати дані клінічних, лабораторних та інструментальних досліджень для здійснення моніторингу ефективності та безпеки застосування лікарських засобів

- ПРН 18. Обирати біологічні об'єкти аналізу, здійснювати визначення ксенобіотиків та їх метаболітів у біологічних середовищах та давати оцінку отриманим результатам з урахуванням їх розподілу в організмі

- ПРН 23. Враховувати дані щодо соціально-економічних процесів у суспільстві для фармацевтичного забезпечення населення, визначати ефективність та доступність фармацевтичної допомоги в умовах медичного страхування та реімбурсації вартості ліків

- ПРН 25. Сприяти збереженню здоров'я, зокрема профілактиці захворювань, раціональному призначенню та використанню лікарських засобів. Виконувати сумлінно свої

професійні обов'язки, дотримуватися норм законодавства щодо просування та реклами лікарських засобів. Володіти психологічними навичками спілкування для досягнення довіри та взаєморозуміння з колегами, лікарями, пацієнтами, споживачами

- ПРН 27. Організувати та здійснювати проведення клінічних досліджень лікарських засобів, формулювати висновки щодо відповідності нового лікарського препарату вимогам реєстрації; відповідності генеричного лікарського препарату оригінальному

- ПРН 33. Аналізувати показники ефективності та вартості ліків; формулювати висновки щодо включення препаратів до лікарських формулярів лікувально-профілактичних закладів охорони здоров'я.

У результаті вивчення освітньої компоненти здобувач освіти повинен *знати:*

- основи деонтології, етики спілкування з медичним персоналом, хворими психіатричного профілю;
- основні клінічні симптоми та синдроми найбільш поширених психіатричних захворювань;
- базові підходи до лікарської терапії найбільш поширених психіатричних захворювань;
- Клінічні настанови та Протоколи надання медичної допомоги хворих психіатричного профілю;
- клініко-фармацевтичні особливості певних фармакологічних груп та окремих лікарських препаратів, які застосовуються для лікування хворого психіатричного профілю:
  - позитивні фармакологічні властивості (швидкість розвитку, тривалість, стабільність, наявність плейотропних ефектів);
  - клінічні прояви можливих побічної дії ЛП, засоби корекції та профілактики;
  - особливості лікарських форм препаратів.
- принципи оцінки ефективності та безпеки застосування певних фармакологічних груп та окремих лікарських препаратів, які застосовуються для лікування хворого психіатричного профілю;
- принципи фармацевтичної опіки хворих психіатричного профілю.

вміти:

- дотримуватись правил фармацевтичної етики та деонтології; вирішувати комплекс задач, що пов'язані із взаємовідносинами з лікарем-спеціалістом та хворим, а також іншими спеціалістами, які залучені до процесу лікування пацієнта психіатричного профілю;
- визначати разом з лікарем на основі Клінічних настанов та Протоколів надання медичної допомоги ефективні та безпечні лікарські засоби для терапії певного хворого психіатричного профілю;
- оцінювати ефективність та безпечність застосування певних фармакологічних груп та окремих лікарських препаратів, які застосовуються для лікування хворого психіатричного профілю;
- надавати інформаційно-консультаційну допомогу з питань раціонального застосування лікарських препаратів у хворого психіатричного профілю.

володіти:

- навичками спілкування із лікарями-спеціалістами і хворими, а також іншими фахівцями, які залучені до процесу лікування пацієнта психіатричного профілю;
- навичками отримання необхідної інформації з визначених джерел для забезпечення умов якісної фармацевтичної опіки в клініці психіатричних хвороб;
- навичками надання інформаційно-консультативної допомоги та здійснення фармацевтичної опіки при відпуску лікарського засобу для хворого психіатричного профілю.

4. Структура освітньої компоненти

Назви змістових модулів і тем	Обсяг у годинах				
	усього	у тому числі			
		л	сем.	п	лаб.
Змістовий модуль 1. Основні принципи застосування лікарських препаратів на основі Клінічних настанов та Протоколів надання медичної допомоги в клініці психічних хвороб					
Тема 1. Загальні положення клінічної фармації в клініці психічних хвороб	10	1	1		8
Тема 2. Клініко-фармацевтичні аспекти лікування «особисто психічних» захворювань	14	1	1		12
Тема 3. Клініко-фармацевтичні аспекти лікування психогенних психічних захворювань	14	1	2		11
Тема 4. Клініко-фармацевтичні аспекти лікування органічних психічних розладів	14	1	2		11
Тема 5. Клініко-фармацевтичні аспекти лікування психічних розладів внаслідок вживання психоактивних речовин та розвитку залежності	14	1	2		11
Тема 6. Клініко-фармацевтичні характеристики та клінічна фармакологія лікарських препаратів, які застосовуються в психіатрії	14	1	2		11
Разом за змістовим модулем 1	80	6	10		64
КОНТРОЛЬ ЗМІ Семестровий залік з модуля	10		1.5 0.5		8
<i>Усього годин</i>	90	6	6		72

5. Зміст програми освітньої компоненти

МОДУЛЬ 1

Змістовні модуль 1. Основні принципи застосування лікарських препаратів на основі Клінічних настанов та Протоколів надання медичної допомоги в клініці психічних хвороб

Тема 1. Загальні положення клінічної фармації в клініці психічних хвороб

Психіатрія як освітня компонента медична, соціальна, юридична. Епідеміологія психічних розладів в Україні та в інших країнах світу. Зростання показників захворюваності, інвалідизації та смертності в психіатрії відповідно до процесів урбанізації та глобалізації у світі. Проспективна та перспективна значущість епідеміологічних показників. Регістри психічних розладів. Принципи побудування нозологічної класифікації психічних захворювань відповідно до міжнародної класифікації хвороб 10-го перегляду (МКХ-10). Психіатрія як медико-соціальна проблема. Деонтологічні аспекти роботи лікаря та клінічного провізора у психіатричній службі. Проблема проведення грані між психічною нормою та патологією. Юридичні аспекти в психіатрії. Основні психопатологічні симптоми. Порушення відчуттів та сприйняття, пам'яті, мислення та інтелекту, емоцій, ефекторної сфери, свідомості та самосвідомості. Психопатологічні синдроми. Особливі методи дослідження пацієнтів з розладами психічної функції. Сучасні теорії етіопатогенезу психічних захворювань.

Загальні принципи лікування психічних захворювань. Ознайомлення зі змістом Клінічних настанов та Протоколів надання медичної допомоги хворим психіатричного профілю. Види терапії, які застосовуються у психіатрії – фармакотерапія, психотерапія, електростимуляція, пірогенотерапія, інсуліно-коматозна терапія, трудотерапія та ін. Основні фармакологічні групи, що використовуються у лікуванні психічних розладів. Питання «невеликованості» у психіатрії. Феномен «госпіталізму» у психіатрії. Види соціальної адаптації хворих психіатричного профілю. Особливості фармацевтичної опіки хворих з психічними захворюваннями (фармацевтичні, медичні, деонтологічні, психологічні аспекти).

Тема 2. Клініко-фармацевтичні аспекти лікування «особисто психічних» захворювань

Основні симптоми та синдроми шизофренії, маніакально-депресивного психозу, олігофренії та епілепсії. Підходи до лікування з позицій доказової медицини.

Епідеміологія та фактори ризику розвитку шизофренії. Форми шизофренії та особливості перебігу. Поняття продуктивної та негативної симптоматики при шизофренії. Синдром чотирьох А: Аутизм, зниження Афекту, порушення стрункості Асоціацій, Амбівалентність. Поняття дебюту та маніфестного періоду захворювання. Особливі форми протікання шизофренії: шизотипічний розлад, хронічні маренові психози, гострі та транзиторні психотичні розлади, шизоафективні розлади. Сучасні принципи лікування та адаптації пацієнтів. Медикаментозна терапія, психокорекція, електростимуляція, лікування коматозними станами, пірогенотерапія. Роль трудотерапії та сімейної підтримки у соціальній адаптації хворих.

Біполярні захворювання: маніакально-депресивних психоз, циклотимія, монополярна депресія. Сучасні підходи до лікування з урахуванням фази біполярного психозу.

Олігофренія та затримка розвитку. Етіопатогенез олігофренії. Розподіл олігофренії по IQ: дебільність, імбецильність, ідіотія. психози при олігофренії. Протоколи надання медичної допомоги хворим на олігофренію та їх соціальна адаптація.

Порушення психологічного розвитку. Поведінкові розлади, що починаються у дитячому та підлітковому віці: дитячий аутизм, гіперкінетичні розлади, ізольовані затримки у формуванні навичок, енурез, заїкуватість, тики. Методи лікування та корекції.

Епілепсія та гіперкінетичні розлади у дітей та підлітків. Епілептичні напади, епілептичні пароксизми, епілептичний статус, епілептичне слабоумство, епілептичні психози. Протисудомна терапія. Протоколи надання медичної допомоги хворим на епілепсію.

Критерії ефективності та безпеки лікарської терапії при лікуванні «особисто психічних» захворювань.

Тема 3. Клініко-фармацевтичні аспекти лікування психогенних психічних захворювань

Визначення поняття психогенії. Діагностична тріада К. Ясперса. Клінічні варіанти реактивних психозів: афективно-шокова реакція, істеричний психоз, реактивна депресія, реактивні параної. Неврози, соматоформні розлади. Клінічні прояви неврозів: неврастенія, невроз нав'язливості, істеричний невроз. Клініко-фармакологічні підходи, напрямки лікування та адаптація хворих на психогенії. Фармацевтична опіка пацієнтів з неврозами та іншими «гранічними станами».

Розлади зрілої особистості та поведінки у дорослих. Психопатії та патологічний розвиток особистості. Клінічні типи психопатій: паранойяльна, шизоїдна, нестійка, збудлива, істерична, психастенічна, астенічна, афективна психопатія, емоційно тупі особистості. Розлади потягів: імпульсивні, порушення ідентифікації статі, розлади сексуального вподобання. Варіанти декомпенсації при психопатіях. Симптоматичне лікування на тлі декомпенсації. Психопрофілактика розладів поведінки.

Клінічні настанови та Протоколи надання медичної допомоги.

Тема 4. Клініко-фармацевтичні аспекти лікування органічних психічних розладів

Органічні (в т.ч. симптоматичні) психічні розлади. Загальна характеристика та психічні порушення у хворих при соматичних, ендокринних та судинних захворюваннях, при інфекційних порушеннях. Семіотика психічних порушень при пухлинах та травмах головного мозку. Принципи психофармакотерапії органічних психічних розладів.

Органічні процеси пізнього віку: деменція, корсаковський синдром, делірій, продуктивні органічні психічні розлади, зміни особистості при органічному захворюванні. Особливості психічної функції сенильного періоду. Хвороба Піка, хвороба Паркінсона, хвороба Альцгеймера. Сучасні підходи до адаптації та лікування хворих.

Особливості фармакокінетики та фармакодинаміки лікарських засобів у хворих на органічні психічні розлади похилого віку із супутньою патологією.

Тема 5. Клініко-фармацевтичні аспекти лікування психічних розладів внаслідок вживання психоактивних речовин та розвитку залежності

Психічні розлади внаслідок вживання психоактивних речовин та розвитку залежності: алкоголізм, токсикоманія (наркоманія). Гостра та хронічна алкогольна інтоксикація. Стадії алкоголізму, алкогольні психози (делірій, галюциноз, параноїд, енцефалопатія). Клінічна фармакологія лікарських препаратів, які застосовуються для купіювання абстинентного синдрому. Види терапії алкогольної залежності: сенсibiliзуюча протиалкогольна, умовно-рефлекторна, психотерапія. Клінічні настанови та Протоколи надання медичної допомоги хворим з алкогольним делірієм, галюцинозом, параноїдом.

Перелік лікарських засобів, які були віднесені до наркотичних речовин. Особливості перебігу опійної наркоманії. Інші види наркоманії: гашишизм, кокаїнова наркоманія, зловживання стимуляторами нервової системи, наркоманія, яка обумовлена галюциногенами. Сучасні підходи до профілактики та лікування наркоманії. Фактори, які обумовлюють прогноз.

Психічні та поведінкові розлади внаслідок вживання речовин, які не внесені до Державного переліку наркотичних речовин. Залежність від седативних та снодійних засобів. Зловживання холінолітиками, летючими органічними розчинниками. Епідеміологія нікотинізму серед студентів. Клініко-фармакологічні напрямки та підходи лікування, адаптація хворих. Клінічні настанови та Протоколи надання медичної допомоги хворим на наркоманію та токсикоманію.

Тема 6. Клініко-фармацевтичні характеристики та клінічна фармакологія лікарських препаратів, які застосовуються в психіатрії

Поняття купіруючої, підтримуючої та коригуючої терапії в психіатрії.

Класифікація та клініко-біофармацевтичні особливості сучасних лікарських препаратів, які використовуються в сучасній психіатрії: нейролептиків, антидепресантів, транквілізаторів, психостимуляторів, ноотропних засобів, антиконвульсантів, стабілізаторів настрою.

Особливості фармакокінетики та фармакодинаміки лікарських препаратів, які застосовуються в психіатрії, у осіб із супутньою патологією, осіб похилого віку, жінок в періоди вагітності та лактації, дітей різного віку.

Специфічні види побічної дії лікарських препаратів, які застосовуються для лікування хворих психіатричного профілю.

Алгоритм вибору фармакологічної групи, оптимального лікарського препарату, його лікарської форми та шляху введення.

Критерії оцінки ефективності та безпеки застосування лікарських препаратів в психіатрії.

Принципи фармацевтичної опіки хворих психіатричного профілю. Безрецептурні лікарські препарати, які використовуються у психіатрії.

СЕМЕСТРОВИЙ КОНТРОЛЬ МОДУЛЯ 1

6. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах
1.	Тема 1. Загальні положення клінічної фармації в клініці психічних хвороб	1
2.	Тема 2. Клініко-фармацевтичні аспекти лікування «особисто психічних» захворювань	1
3.	Тема 3. Клініко-фармацевтичні аспекти лікування психогенних психічних захворювань	1
4.	Тема 4. Клініко-фармацевтичні аспекти лікування органічних психічних розладів	1
5.	Тема 5. Клініко-фармацевтичні аспекти лікування психічних розладів внаслідок вживання психоактивних речовин та розвитку залежності	1
6.	Тема 6. Клініко-фармацевтичні характеристики та клінічна фармакологія лікарських препаратів, які застосовуються в психіатрії	1
Усього годин		6

7. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах
1.	Тема 1. Загальні положення клінічної фармації в клініці психічних хвороб	1
2.	Тема 2. Клініко-фармацевтичні аспекти лікування «особисто психічних» захворювань	1
3.	Тема 3. Клініко-фармацевтичні аспекти лікування психогенних психічних захворювань	2
4.	Тема 4. Клініко-фармацевтичні аспекти лікування органічних психічних розладів	2
5.	Тема 5. Клініко-фармацевтичні аспекти лікування психічних розладів внаслідок вживання психоактивних речовин та розвитку залежності	2
6.	Тема 6. Клініко-фармацевтичні характеристики та клінічна фармакологія лікарських препаратів, які застосовуються в психіатрії	2
	<i>Контроль засвоєння ЗМ I</i>	1.5
	Семестровий залік	0.5
	Усього годин	12

8. Теми практичних занять

Не передбачено робочим навчальним планом.

9. Теми лабораторних занять

Не передбачено робочим навчальним планом.

10. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах
1.	Тема 1. Загальні положення клінічної фармації в клініці психічних хвороб	8
2.	Тема 2. Клініко-фармацевтичні аспекти лікування «особисто психічних» захворювань	12
3.	Тема 3. Клініко-фармацевтичні аспекти лікування психогенних психічних захворювань	11
4.	Тема 4. Клініко-фармацевтичні аспекти лікування органічних психічних розладів	11
5.	Тема 5. Клініко-фармацевтичні аспекти лікування психічних розладів внаслідок вживання психоактивних речовин та розвитку залежності	11
6.	Тема 6. Клініко-фармацевтичні характеристики та клінічна фармакологія лікарських препаратів, які застосовуються в психіатрії	11
	<i>Контроль засвоєння ЗМ I</i>	8
	Семестровий залік	
	Усього годин	72

Завдання для самостійної роботи

Самостійне опрацювання положень розділу 5 “Зміст програми освітньої компоненти”.

11. Критерії та порядок оцінювання результатів навчання

Успішність здобувача освіти в кожному семестрі (модулі) оцінюється за 100-бальною шкалою, яка складається з поточного контролю теоретичної, практичної підготовки на кожному занятті, самостійної роботи, результатів проміжного модульного контролю.

Модуль 1 – 60-100 балів	
Поточний контроль – 36-60 балів аудиторна робота - семін. заняття	Контроль засвоєння ЗМ 1 – 24-40 балів
контроль ТП та ПП (в т.ч. самостійної роботи)	

Примітки: ЗМ – змістовий модуль, ТП – теоретична підготовка, ПП – практична підготовка

Максимальна кількість балів, що присвоюється здобувачам освіти при засвоєнні кожного модулю (залікового кредиту) — 100, в тому числі за поточну навчальну діяльність (поточний контроль) – 60 балів, за результати контролю засвоєння ЗМ – 40 балів.

Мінімальна кількість балів, що присвоюється здобувачам освіти при засвоєнні кожного модулю (залікового кредиту) — 60, в тому числі за поточну навчальну діяльність (поточний контроль) – 30 балів, за результати контролю засвоєння ЗМ – 30 балів.

Схема нарахування та розподіл балів

Поточне опитування, тестування та самостійна робота						Контроль ЗМ 1	Сума
Модуль 1. ЗМ 1						24-40	60-100
Т1	Т2	Т3	Т4	Т5	Т6		
6-10	6-10	6-10	6-10	6-10	6-10		

Рейтинг поточного контролю розраховується за накопичувальним принципом. В залежності від навчального плану поточного навчального року кількість занять в семестрі і оцінка на практичному занятті може варіювати, але загальне рейтингування відбувається у відповідності до шкали ECTS.

Поточний контроль включає оцінку теоретичних знань, практичних навичок та самостійну роботу здобувача освіти, а також контролі змістових модулів, і проводиться під час аудиторних занять.

Контроль аудиторної роботи здійснюється на кожному семінарському занятті відповідно конкретним цілям. Включає усне опитування, індивідуальну співбесіду, тестування, оцінку виконаних практичних завдань.

Аудиторний контроль самостійної роботи оцінює рівень знань, які здобувачі освіти отримують самостійно під час самопідготовки до занять, а також опрацьовуючи перелік питань, включений до певних змістових модулів. Передбачає включення питань до контролю змістових модулів.

На практичному занятті оцінка здобувачу освіти виставляється згідно критеріям наведеним в таблиці.

Критерії оцінки результатів навчальної діяльності на практичному занятті

Шкала	Критерії
«5» відмінно 90-100%	<ul style="list-style-type: none"> • Завдання для самостійної підготовки до заняття виконані правильно та в повному обсязі • Відповіді на теоретичні питання за темою заняття надані правильно та чітко • Практичні завдання під час аудиторної роботи виконані правильно та в повному обсязі • Підсумкове тестування виконано в межах 90-100%.
«4» дуже добре 82-89%	<ul style="list-style-type: none"> • Завдання для самостійної підготовки до заняття виконані правильно та в повному обсязі • Відповіді на теоретичні питання за темою заняття надані повно з несуттєвими відхиленнями • Практичні завдання під час аудиторної роботи виконані з несуттєвими відхиленнями • Підсумкове тестування виконано в межах 82-89%.
«4» добре 74-81%	<ul style="list-style-type: none"> • Завдання для самостійної підготовки до заняття виконані з несуттєвими помилками • Відповіді на теоретичні питання за темою заняття надані неповно з неточностями • Практичні завдання під час аудиторної роботи виконані з несуттєвими відхиленнями • Підсумкове тестування виконано в межах 74-81%.
«3» задовіль но 64-73%	<ul style="list-style-type: none"> • Завдання для самостійної підготовки до заняття виконані з суттєвими помилками • Відповіді на теоретичні питання за темою заняття надані неповно або з суттєвими помилками • Практичні завдання під час аудиторної роботи виконані з суттєвими відхиленнями • Підсумкове тестування виконано в межах 64-73%.

Шкала	Критерії
«3» досить 60-63%	<ul style="list-style-type: none"> Завдання для самостійної підготовки до заняття виконані частково та з суттєвими помилками Відповіді на теоретичні питання за темою заняття надані неповно з суттєвими помилками Практичні завдання під час аудиторної роботи виконані частково та з суттєвими відхиленнями Підсумкове тестування виконано в межах 60-63%.
«2» незадовільно 0-59%	<ul style="list-style-type: none"> Завдання для самостійної підготовки до заняття невиконані або виконані невірно Відповіді на теоретичні питання за темою заняття не надані Практичні завдання під час аудиторної роботи не виконані або виконані невірно Підсумкове тестування виконано в межах 0-59%

Здобувачі освіти, які за результатами поточної навчальної діяльності набрали мінімум 36 балів, допускаються до контролю змістового модулю.

Шкала відповідності рейтингу змістового модуля, поточного рейтингу та контролю змістових модулів наведена в таблиці.

Шкала відповідності рейтингу

Шкала	Заняття 9-15	Поточний контроль змістового модулю (36-60)	Контроль змістового модулю (24-40)	Сума балів
«5» відмінно 90-100%	13.5-15	54-60	36-40	90-100
«4» дуже добре 82-89%	12.5-13	49.5-53.5	33-35.5	82-89
«4» добре 74-81%	11.5-12	44.5-49	30-32.5	74-81
«3» задовільно 64-73%	10-11	38.5-44	26-29.5	64-73
«3» досить 60-63%	9-9.5	36-38	24-25.5	60-63
«2» незадовільно 0-59%	0-8.5	0-35.5	0-23.5	0-59

За сумарним результатом поточного і контролю змістових модулів здобувачу освіти в залікову книжку виставляється оцінка за системами, наданими в таблиці.

Трансформація національної шкали оцінювання в систему ECTS (Європейська система трансферу оцінок. англ. *European Community Course Credit Transfer System*)

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою
90-100 A	відмінно
82-89 B	добре
74-81 C	
64-73 D	задовільно
60-63 E	
35-59 F	незадовільно з можливістю повторного складання
1-34 FX	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням ОК

Оцінка А, В, С, D, Е виставляється лише здобувачам вищої освіти, яким зараховані усі модулі з дисципліни.

Оцінка з дисципліни FX, F виставляється здобувачам вищої освіти, яким не зараховано хоча б один модуль з дисципліни після завершення її вивчення.

Оцінка FX («2») виставляється здобувачам вищої освіти, які отримали мінімальну кількість балів за поточну навчальну діяльність, але не склали контролі засвоєння змістових модулів. Вони мають право на повторне складання контролю засвоєння змістових модулів не більше 2 разів під час канікул та впродовж 2 (додаткових) тижнів після закінчення весняного семестру за графіком, затвердженим ректором.

Здобувачі вищої освіти, які одержали оцінку F по завершенню вивчення дисципліни (не виконали навчальну програму хоча б одного модулю, або не набрали за поточну навчальну діяльність з модулю мінімальну кількість балів) повинні пройти повторне навчання за індивідуальним навчальним планом.

12. Форми поточного та семестрового контролю успішності навчання

Семестровий залік.

13. Методичне забезпечення

1. Типова (примірна), навчальна програма освітньої компоненти
2. Робоча програма освітньої компоненти
3. Календарно-тематичні плани лекцій та семінарських занять
4. Критерії оцінювання знань і вмінь здобувачів вищої освіти з освітньої компоненти
5. Перелік теоретичних питань і завдань для поточного та змістового модульного контролю з освітньої компоненти
6. Перелік тестових завдань з освітньої компоненти
7. Пакет білетів для контролю засвоєння змістового модулю (білети, еталони відповідей, критерії оцінювання)
8. Методичні рекомендації до самостійної роботи здобувачів вищої освіти
9. Методичні рекомендації з підготовки до змістового модульного контролю
10. Підручники
11. Посібники
12. Відеонавчальні матеріали: Мультимедійні лекції згідно тематичного плану лекцій..

14. Рекомендована література

Основна

1. *Клінічна фармакологія* : підручник / О.Я. Бабак, О.М. Біловол, Н.П. Безугла; за ред. О.Я. Бабака, О.М. Біловола, І.С. Чекмана. — 2-ге вид., перероб. Та доп. — К. : Медицина, 2010. — С. 395–432, 443–461, 568–572, 708–721.
2. *Клиническая фармация* : базовый учеб. для студентов высш. фармац. учеб. заведения (фармац. фак.) IV уровня аккредитации ; [изд. доработ. и доп.] / под ред. В.П. Черних, И.А. Зупанца, И.Г. Купновицкой. — Харьков : НФаУ : Золотые страницы, 2015. — С. 154-229.
3. *Реєстр* медико-технологічних документів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.dec.gov.ua/cat_mtd/galuzevi-standarti-ta-klinichni-nastanovi/. – Назва з екрану.

Допоміжна

- 1) *Аутизм у дітей* : Адаптована клінічна настанова, заснована на доказах [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.dec.gov.ua/wp-content/uploads/2019/11/2015_341_akn_autism_dit.pdf. – Назва з екрану.
- 2) *Аутизм у дорослих* : Адаптована клінічна настанова, заснована на доказах [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.dec.gov.ua/wp-content/uploads/2019/11/2015_341_akn_autism_dor.pdf. – Назва з екрану.
- 3) *Гендерна дисфорія* : Адаптована клінічна настанова, заснована на доказах [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.dec.gov.ua/wp-content/uploads/2019/11/kn_gendysfor.pdf. – Назва з екрану.
- 4) *Деменція* : Адаптована клінічна настанова, заснована на доказах [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.dec.gov.ua/wp-content/uploads/2019/11/2016_736_akn_dem.pdf. – Назва з екрану.
- 5) *Депресія* (легкий або помірний депресивні епізоди без соматичного синдрому або з соматичним синдромом) : Уніфікований клінічний протокол [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.dec.gov.ua/wp-content/uploads/2019/11/2014_1003_ukpmd_depresiya.pdf. – Назва з екрану.

- 6) *Епілепсії* : Адаптована клінічна настанова, заснована на доказах [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.dec.gov.ua/wp-content/uploads/2019/11/2014_276_akn_epilepsiya.pdf. – Назва з екрану.
- 7) *Основи біоетики та біобезпеки* [Текст] : підруч. для мед. ВНЗ / О. М. Ковальова [та ін.], 2016. - 392 с.
- 8) *Посттравматичний стресовий розлад* : Адаптована клінічна настанова, заснована на доказах [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.dec.gov.ua/wp-content/uploads/2019/11/2016_121_akn_ptsr.pdf. – Назва з екрану.
- 9) *Психіатрія і наркологія* : підручник / В.Л. Гавенко, В.С. Бітенський, В.А. Абрамов та ін. ; за ред. В.Л. Гавенка, В.С. Бітенського. — 2-ге вид., переробл. і допов. — Київ : ВСВ "Медицина", 2015. — 512 с.
- 10) *Психіатрія і наркологія: підручник* / Г.Т. Сонник, О.К. Напрєєнко, А.М. Скрипніков, Л.В. Животовська, Н.Ю. Напрєєнко ; за ред. О.К. Напрєєнка. — 3-є вид., випр. — Київ : ВСВ «Медицина», 2017. — 424 с.
- 11) *Рекурентні депресивні розлади* : Адаптована клінічна настанова, заснована на доказах [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.dec.gov.ua/wp-content/uploads/2021/03/2014_1003_kn_rek.dep.r.pdf. – Назва з екрану.
- 12) *Стандарти первинної медичної допомоги при припиненні вживання тютюнових виробів* : Стандарти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.dec.gov.ua/wp-content/uploads/2019/11/2012_601_dod2smd.pdf. – Назва з екрану.
- 13) *Фармацевтична опіка* [Текст] : практ. посіб. / І. А. Зупанець [та ін.] ; за ред.: І. А. Зупанця, В. П. Черниха ; НФаУ. - Київ : Фармацевт Практик, 2016. - 207 с.
- 14) *Basics of bioethics and biosafety : manual for students of higher schools* / V.A. Moroz, V.V. Propisnova, I.A. Otrishko, S.K. Shebeko ; Ed. by V.A. Moroz. – Kharkiv : NPhU : Golden Pages, 2013.– 128 p.
- 15) *Rx index* – довідник еквівалентності лікарських засобів. – Київ : Фармацевт Практик, 2016. – 848 с..

15. Інформаційні ресурси, у т.ч. в мережі Інтернет

- Внутрішні хвороби: портал для лікарів [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://empendium.mp.pl/ua/>
- Всесвітня організація охорони здоров'я [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.who.int>.
- Державний реєстр лікарських засобів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.drlz.com.ua/>
- Державний формуляр лікарських засобів [Електронний ресурс] / М-во охорони здоров'я України, Центр. формуляр. комітет, Держ. експерт. центр. – Київ, 2022. – Вип. 14. – Режим доступу : <https://dec.gov.ua/materials/chinnij-vipusk-derzhavnogo-formulyara-likarskih-zasobiv/>
- Наказ МОЗ України №651 від 26.07.2013 «Про принципи належної фармакотерапевтичної практики та запобігання поліпрагмазії» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0651282-13>
- Сайт Центру дистанційного навчання <http://pharmel.kharkiv.edu/>
- Сайт МОЗ України <http://www.moz.gov.ua>
- <https://www.medscape.com>
- <https://www.drugs.com>